

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Мащенко В. С.

У статті досліджуються адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії. Проаналізовано чинне законодавство, що визначає адміністративно-правовий статус поліції в контексті її діяльності в умовах повномасштабної збройної агресії та розглянуто необхідність адаптації правової бази та організаційних структур для забезпечення ефективного функціонування поліції у воєнний час. Особлива увага приділяється питанням взаємодії між поліцією, Збройними силами, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою та іншими державними органами, що є ключовим фактором для підтримання громадської безпеки та правопорядку. Досліджено проблеми забезпечення прав і свобод громадян в умовах воєнного стану, а також необхідність психологічної підтримки та мотивації особового складу Національної поліції. Стаття пропонує комплексний підхід до вдосконалення адміністративно-правових механізмів, що дозволить підвищити рівень безпеки та ефективності правоохоронної діяльності в умовах збройної агресії.

Автором запропоновані рекомендації щодо можливого оперативного оновлення нормативно-правової бази, створення спеціалізованих підрозділів для боротьби з новими викликами в умовах збройної агресії, а також розробку механізмів ефективної координації між різними державними органами та підрозділами Національної поліції. Окремо розглядаються питання забезпечення дотримання прав людини та мінімізації порушень в умовах воєнного стану. Автором наголошується на важливості психологічної підтримки та належної мотивації поліцейських, що сприятиме збереженню їхнього професійного та морального духу.

У результаті проведеного дослідження автором обґрунтовано необхідність постійного вдосконалення адміністративно-правових аспектів діяльності Національної поліції України для ефективного реагування на виклики, що виникають у зв'язку з повномасштабною збройною агресією. Автором акцентовано увагу на необхідності забезпечення регулярного проведення

навчань та тренувань, спрямованих на вдосконалення навичок реагування на терористичні акти, диверсії та інші загрози.

У статті наголошується на необхідності впровадження сучасних інформаційних технологій для покращення обміну даними між різними підрозділами поліції та державними органами, що включає створення єдиних баз даних, системи оперативного реагування та інших інструментів, що забезпечують швидку обробку та аналіз інформації. З метою забезпечення правопорядку в умовах збройної агресії автором запропоновано посилити роботу з громадськістю, включаючи проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про заходи безпеки та порядок дії у надзвичайних ситуаціях. Важливим аспектом є також залучення громадських організацій до співпраці з поліцією, що сприятиме підвищенню довіри до правоохоронних органів та покращенню взаємодії з населенням.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус поліції, Національна поліція України, збройна агресія, воєнний стан, взаємодія поліції, громадська безпека, публічна безпека, державні органи, поліцейська діяльність.

Mashchenko V. S. Administrative and legal aspects of the activities of the National Police of Ukraine in the context of full-scale of armed aggression

The article examines the administrative and legal aspects of the activities of the National Police of Ukraine in the context of full-scale armed aggression. The author analyses the current legislation defining the administrative and legal status of the police in the context of its activities in the context of full-scale armed aggression and considers the need to adapt the legal framework and organizational structures to ensure the effective functioning of the police in wartime. Particular attention is paid to the issues of interaction between the police, the Armed Forces, the Security Service of Ukraine, the State Border Guard Service and other state bodies, which is a key factor in maintaining public safety and order. The author examines the problems of ensuring the rights and freedoms

of citizens under martial law, as well as the need for psychological support and motivation of the National Police personnel. The article proposes a comprehensive approach to improving administrative and legal mechanisms, which will increase the level of security and efficiency of law enforcement activities in the context of armed aggression.

The author offers recommendations for possible prompt updating of the legal framework, creation of specialized units to deal with new challenges in the context of armed aggression, and development of mechanisms for effective coordination between various state bodies and units of the National Police. Separate consideration is given to the issues of ensuring respect for human rights and minimizing violations under martial law. The author emphasizes the importance of psychological support and proper motivation of police officers, which will help to maintain their professional and morale.

As a result of the study, the author substantiates the need for continuous improvement of the administrative and legal aspects of the National Police of Ukraine to effectively respond to the challenges arising from full-scale armed aggression. The author focuses on the need to ensure regular training and exercises aimed at improving the skills of responding to terrorist acts, sabotage and other threats.

The article emphasizes the need to introduce modern information technologies to improve data exchange between various police units and state authorities, including the creation of unified databases, rapid response systems and other tools that ensure rapid processing and analysis of information. In order to ensure law and order in the context of armed aggression, the author proposes to strengthen public outreach, including information campaigns aimed at raising public awareness of security measures and emergency procedures. An important aspect is also the involvement of non-governmental organizations in cooperation with the police, which will help to increase trust in law enforcement agencies and improve interaction with the public.

Keywords: administrative and legal status of the police, National Police of Ukraine, armed aggression, martial law, police interaction, public safety, public security, state authorities, police activity.

Постановка проблеми. Наявність дієвих правових механізмів для захисту держави від військової агресії є одним із аспектів функціонування сучасної держави, а розробка та оперативна адаптація цих механізмів до викликів сьогодення має стати важливим аспектом законотворчої роботи. З 2014 року Україна стала на шлях пошуку оптимальних адміністративно-правових механізмів протидії збройній агресії на території тимчасово окупованих територій. Протягом десяти останніх років національне законодавство поповнилося

рядом новел, які відповідали вимогам часу та умовам суспільного життя пов'язаним із військовою агресією. Національна поліція України є суттєвою складовою в боротьбі держави за збереження своїх національних інтересів і культурних цінностей в умовах збройної агресії, разом із тим, виникає ряд питань пов'язаних із адміністративно-правовими аспектами діяльності поліції в умовах воєнного стану. Забезпечення громадської безпеки та правопорядку є надзвичайно важливим завданням для країни, і однією з ключових функцій Національної поліції України в умовах війни у тому числі. Ефективність заходів щодо забезпечення національної безпеки, громадського та публічного порядку, що проводилися Національною поліцією України в рамках антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил до кінця 2021 року і в умовах повномасштабного вторгнення з 2022 року значною мірою залежала від належного правового регулювання.

В рамках досліджуваної проблематики доцільно визначити форми та методи діяльності поліції в умовах повномасштабної збройної агресії, аспекти координації поліції з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах збройної та нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії. Іншими словами, наявність системи нормативно-правових актів є запорукою необхідний фундамент для оптимального керівництва та функціонування поліції в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти досліджуваної проблематики на загальнотеоретичному рівні досліджувалися рядом вітчизняних науковців таких як: В. Авер'янов, Д. Афонін, А. Боксгорн, О. Банчук-Петророва, А. Багряк, Ю. Битяк, С. Банах, В. Бевзенко, А. Денисова, С. Вітвіцький, С. Гончарук, І. Голосніченко, С. Гречанюк, В. Гаращук, Т. Дракохруст, А. Єлистратов, С. Зливко, Р. Калюжний, В. Коваленко, Л. Коваль, Т. Коломоєць, В. Колпаков, О. Корнієнко, В. Пузирний, О. Сенаторова, В. Тулінов, К. Чижко, Х. Ярмакі та інші.

Хоча в роботах наведених науковців розглянуто питання, пов'язані з діяльністю Національної поліції України, проблематика адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії не стала об'єктом системного дослідження науковців, а тому потребує додаткового дослідження.

Метою статті є комплексне дослідження адміністративно-правових аспектів діяльності

Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії.

Виклад основного матеріалу. З 2014 року українська поліція постійно вдосконалюється, йде шляхом реформ, адаптуючись до нових викликів. Цей процес значно прискорився після повномасштабного вторгнення Росії, адже війна вимагає нових методів роботи та чіткої відповіді на нові загрози. Збройна агресія РФ проти України, що розпочалася у 2014 році, а з 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну війну, суттєво вплинула на всі сфери життя українського суспільства, в тому числі й на діяльність державних органів. Національна поліція України (далі - НПУ, Національна поліція, поліція), стикається з новими викликами та завданнями, які потребують чіткого правового регулювання та ґрунтовного наукового осмислення. Наразі недостатньо вивчені адміністративно-правові аспекти діяльності НПУ в умовах воєнного стану. Це обумовлюється низкою причин, зокрема, швидкий розвиток подій під час війни ускладнює систематизацію та аналіз нормативно-правових актів та практики діяльності НПУ, пріоритетність першочергово вирішувати практичні завдання у воєнний час адже правоохоронні органи зосереджені на виконанні поточних завдань, що обмежує можливості для ефективної нормопоектувальної роботи.

Очевидними формами діяльності органу публічної адміністрації є: видання управлінських нормативних актів та індивідуальних розпорядчих актів; організаційні заходи та матеріально-технічні заходи. В. Авер'янов пропонує визначати форми державного управління як різні способи зовнішнього вираження діяльності органів виконавчої влади за їхнім характером і наслідками» [1]. Вважаємо, що ефективне використання будь-яких форм управління є важливим для ефективної діяльності Національної поліції в умовах збройної агресії, адже зазначене є однією із умов ефективного виконання поліцією покладених на неї завдань. Поруч із наведеним вище, відмітимо, що суто організаційні форми діяльності є відмінними від суто юридичних аспектів, адже переважною мірою спрямовані на реалізацію аспектів правового регулювання та дотримання вимог законності [2].

На нашу думку, виправданим з практичної точки зору є підхід науковців до визначення основних форм діяльності НПУ в умовах збройної агресії проти України, якими є нормотворення та правозастосування, організаційні, правоохоронні, виховні, інформаційно-консультативні

та профілактичні форми [3, с. 47]. Погоджуючись із наведеним вище, вбачаємо необхідним виокремлювати серед форм адміністративної діяльності поліції в умовах воєнного стану може бути оприлюднення актів НПУ та вчинення дії щодо ознайомлення суспільства з ними. Поруч із зазначеним, в умовах співпраці та взаємодії поліції з суб'єктами публічного сектору безпеки, гуманітарної сфери тощо, можуть бути укладені адміністративні договори. Зазначене знаходить своє відображення відповідно до концепту існування двосторонніх та багатосторонніх договорів, які встановлюють права та обов'язки сторін таких договорів, стороною яких є НПУ [4].

Стосовно інших форм, наведених вище, у тому числі організаційних, доцільно визначати їх, як неправові форми діяльності [5, с. 76]. Погоджуючись із наведеною позицією, вважаємо, що особливої уваги та актуальності набирають аспекти виховного характеру та матеріально-технічного забезпечення, адже в умовах збройної агресії, які є тими обставинами, які не наставали раніше в сучасній історії незалежної України, виправданою є потреба в підвищенні кваліфікації представників підрозділів НПУ, забезпечення обміну досвідом між різними підрозділами та залучення працівників практичних підрозділів до проведення підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Ключовим на організаційному рівні у даному контексті є і приведення у бойову готовність підрозділів поліції [6, с. 43]. Поруч із цим, вважаємо за потрібне актуалізувати роботу із комунікацією та підтримкою евакуйованим особами та тимчасово переміщеними особами.

Щодо правоохоронної форми, відмітимо, що вона прямо пов'язана із забезпеченням прав і свобод громадян та створенням найсприятливіших умов для їх реалізації [7, с. 10]. Однак, на наше переконання, класичне розуміння правоохоронної функції трансформується під впливом викликів збройної агресії, адже окрім загострення соціальних проблем у суспільстві, набувають більшої актуальності аспекти особистої безпеки працівників поліції, їх можливість виховного впливу на представників суспільства, а інколи і психологічного впливу та комунікації із громадянами, які перебувають у складному емоційному становищі.

При дослідженні методів діяльності НПУ в умовах збройної агресії, доцільно враховувати реалії та фактичні обставини, коли ми говоримо про впровадження тих чи інших методів управління, і таких підхід, в умовах війни, на нашу думку,

є виправданим в силу того, що силу зміни характеру суспільних процесів, а у період війни, вони змінилися у порівнянні із довоєнним періодом, до обрання того чи іншого методу управління потрібно підходити виважено та із розумінням наслідків, адже при неправильному виборі методів може виникнути соціальне напруження та інші негативні наслідки. Саме тому, на нашу думку, аспекти переконання та примусу мають бути чітко виважені з одного боку з урахуванням інтересів держави, а з іншого - інтересів та прав громадян.

Використання методу переконання в адміністративній діяльності НПУ може забезпечити досягнення наступного ефекту: виховання у громадян сталої правомірної поведінки; попередження злочину та інших правопорушень; вплив на правопорушників [8].

На думку В. Глуховецького метод примусу застосовується до порівняно невеликої кількості осіб, як правило, до тих, хто вчинили правопорушення, виключно працівниками поліції в межах своїх повноважень з метою запобігання або припинення протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, а також притягнення особи до адміністративної відповідальності [9, с. 83]. Хоча, аспекти застосування примусу, на нашу думку, в умовах воєнного стану мають бути максимально деталізовані та нормативно встановлені, адже в іншому випадку зазначене може як негативно вплинути на суспільну думку про НПУ, як правоохоронний орган та і призвести до порушення прав громадян.

Окремої уваги в контексті проблематики дослідження заслуговує питання взаємодії НПУ з іншими суб'єктами забезпечення національної безпеки. Протягом останнього десятиліття, поліція трансформувалася, адже ще у період проведення АТО поліція вже була учасником процесу взаємодії з органами державного управління в аспекті виконання своїх завдань у даному правовому режимі. Поняття взаємодії за своєю суттю є досить дискусійним, однак, даний процес є видом прямого чи непрямого, зовнішнього або внутрішнього взаємозв'язку [10, с. 253]. В умовах збройної агресії, певною мірою знаходить своє відображення позиція Ю. Назара про те, що взаємодія можлива і без правового регулювання, бо воно не є обов'язковою ознакою взаємодії, але наявність нормативної бази посилює активність такого процесу [11, с. 16]. На нашу думку, позиція Ю. Назара є слушною, однак все ж аспекти взаємодії доцільно унормувати, адже управлінський процес має мати чітке нормативно-правове регулювання з одного боку, а з іншого, аспекти

реалізації дискреційних повноважень державних органів, чим можуть бути окремі прояви взаємодії, можуть мати негативні наслідки в аспекті відповідності принципам законності.

Основними проблемними аспектами взаємодії НПУ з іншими суб'єктами державного управління та правопорядку й Збройних Сил України, на нашу думку, можуть бути: відсутність нормативно-правового регулювання, нечіткий розподіл або перерозподіл повноважень, неузгодженість дій при спільному виконанні завдань, недостатній обсяг комунікацій та розбіжність у поглядах засобах та методах роботи та недбале ставлення до виконання своїх обов'язків встановлених Законом України «Про Національну поліцію».

Адміністративно-правовий механізм діяльності НПУ в умовах збройної агресії доцільно визначати не лише через форми та методи діяльності поліції, а також з урахуванням її взаємодії з іншими суб'єктами державної влади, охорони правопорядку та Збройними Силами України, але зазначене може працювати як єдиний механізм завдяки нормативно-правовому регулюванню, яке базується на нормах адміністративного права. З іншого боку, без взаємодії з іншими органами публічного управління поліція не змогла б ефективно виконувати свої завдання.

В контексті досліджуваної проблематики, актуальним є положення Конституції України, адже відповідно до ч. 3 ст. 17 встановлено, що забезпечення національної безпеки та захист державного кордону України здійснюються відповідними військовими формуваннями та правоохоронними органами держави, організація і діяльність яких регулюються законом [12].

Одним з таких органів є Національна поліція України, яка виконує ці обов'язки в межах своєї компетенції відповідно до законодавства України, яке, відповідно до вимог суспільних процесів протягом останніх десяти років зазнало суттєвих змін, які особливо проявлені в умовах воєнного стану.

Закон України «Про національну безпеку України» визначає місце НПУ як суб'єкта сектору безпеки і оборони [13]. Поруч із тим, Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей», який на разі втратив чинність, в ст. 12 визначав права поліції, як суб'єкта сектору безпеки і оборони, підрозділи якого залучалися до реалізації заходів забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної

агресії РФ в Донецькій і Луганській областях [14]. Так, історично, поліція вже має досвід роботи в умовах збройного конфлікту. Разом із тим, на поліцію покладаються завдання із забезпечення громадського порядку відповідно до ст. 20 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» [15]. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [16], Національна поліція України визначається як суб'єкт боротьби з тероризмом, яка здійснює цю діяльність у рамках своєї компетенції. Відповідно до п. 4 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» [17], під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [18].

Очевидно, що адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії потребують комплексного підходу, що включає вдосконалення нормативної бази, професійної підготовки, матеріально-технічного забезпечення та координації з іншими органами. Лише за умов всебічного врахування цих факторів можна забезпечити ефективну роботу поліції в екстремальних умовах та підвищити рівень національної безпеки.

Висновки. В умовах сьогодення необхідність зміцнення нормативно-правової бази, що дозволить ефективно реагувати на виклики військових конфліктів набула актуальності. Важливим аспектом є підвищення професійної підготовки працівників поліції, включаючи навчання з тактичних дій, психологічної стійкості та роботи в умовах підвищеної небезпеки. Ефективна діяльність Національної поліції також вимагає тісної координації з іншими правоохоронними та військовими структурами, а також з органами місцевого самоврядування, що сприяє узгодженим діям та швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації. Для виконання покладених завдань необхідно забезпечити поліцію сучасними технічними засобами, транспортом, зброєю та засобами зв'язку, що відповідають сучасним вимогам і стандартам. Крім того, важливо забезпечити довіру та підтримку громадськості, що досягається через відкритість та прозорість діяльності поліції. Поліцейські, які виконують свої обов'язки в умовах збройної агресії, повинні мати належний правовий захист, включаючи соціальні гарантії, медичне обслуговування та

правову підтримку у випадку конфліктних ситуацій. Міжнародна співпраця також є важливою для обміну досвідом, отримання технічної допомоги та підтримки, що підвищить ефективність діяльності Національної поліції та зміцнить її можливості у протидії загрозам. Отже, адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії потребують комплексного підходу, що включає вдосконалення нормативної бази, професійної підготовки, матеріально-технічного забезпечення та координації з іншими органами. Лише всебічний підхід дозволить забезпечити ефективну роботу поліції в екстремальних умовах та підвищити рівень національної безпеки.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: У 2 т. / Ред. колегія: В. Авер'янов (голова). Київ: *Юридична думка*, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
2. Гончарук С. Основи адміністративного права України: навч. посіб. К., 2004. С. 200.
3. Филипенко Є. П. Особливості методів діяльності Органів внутрішніх справ України щодо забезпечення прав і свобод неповнолітніх. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 109-113.
4. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту. Калюк О. М., Константинов С. Ф., Куліков В. А. та ін.: «Освіта України», 2016. 230 с.
5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; (О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князев та ін.; передм. О. М. Бандурки); МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
6. Савельєва І. В. Підготовка кадрів національної поліції України як складова державної політики у сфері вищої освіти. *LEX PORTUS* № 1 (9)'2018. С. 72-84. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156902883.pdf>
7. Косиця О. О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1 (251). С. 133-137.
8. Могилевська Л. До характеристики методів діяльності національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 12. С. 192-196. URL: <http://pgrjournal.kiev.ua/archive/2019/12/37.pdf>
9. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. Посібник / кер. авт. кол. к.ю.н., засл.

юрист України В.А. Глуховець. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 248 с.

10. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник. К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.

11. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2012. 160 с.

12. Конституція України. *Верховна Рада України*; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

13. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

14. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луган-

ській областях. Закон України від 18.01.2018 р. № 2268-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>

15. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

16. Про боротьбу з тероризмом. Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>

17. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

18. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Мащенко В. С.,
*викладач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ*